

Czóbel Béla (1883-1976)

Leányka portréja

Olaj, vászon 45.5x35.5

Jelezve jobbra fent: Czóbel

Irodalom:

- Kállai Ernő: Czóbel Béla. *Ars Hungarica* könyvek 7. Budapest, 1934 (A könyv ajánlása: "Fruchter Lajosnak, az új magyar művészet lelkes pártolójának")
- Genthon István: Czóbel Béla. Budapest, 1961
- Németh Lajos: *Modern magyar művészet* Budapest, 1968
- Passuth Krisztina: *A Nyolcak festészete*. Budapest, 1969
- Philipp, Clarisse: Czóbel Béla. Budapest, 1970

Kiállítás:

- Würzburg 1970 (Múcsarnok rendezésében)

Proveniencia:

- Köves Oszkár gyűjteménye; a jelenlegi tulajdonos Köves Oszkár leányától vásárolta a képet a nyolcvanas években

Ez a leányportré szintén egy jelentős, számos Czóbel képpel is büszkélkedhető modern magyar magángyűjteményből származik. Érdekes egybeesés, hogy Köves Oszkár éppen azok közé a gyűjtők közé tartozik, akikre gyűjtői indulásakor Fruchter Lajos egyénisége és szemlélete tett nagy hatást. Köves bejáratos volt Fruchter szalonjába, Fruchter Lajos indította el a gyűjtői pályáját. Sok kutatással alakította ki gyűjtési szempontjait; lényeges volt számára, hogy a festmény jellemző legyen a művészre, s az évek során az ő neve is "védjeggyé" lett, akárcsak Fruchter Lajosé - gyűjteményének darabjaira jellemző az egyenletesen magas minőség. Sok Czóbel festménye volt - feltehetően még Fruchter környezetében szívta magába Czóbel Béla festészete iránti elfogult lelkesedését.

Ez a kis, intenzív színezésű arckép a Czóbel életmű jellegzetes darabja. A mester a 10-es végétől kezdve sok portrét fest, s a műfaj ettől kezdve egész életében végigkíséri. Érdeklő az emberi alak, az arc közeli nézete s a témában rejlő erős érzelmi töltés. Korai portréin a sötét kontúrvonal erőteljesen tagolja, lehatárolja a felületeket (pl. *Meyer úr arcképe* 1921). Később ez a vonalháló töredezettebbé válik, kusza, zaklatottnak ható rajza "egyre inkább a felületeket csak lágyan beburkoló, alakjukat pusztán kísérő, hullámos ritmusokhoz" vezet. (Kállai) Festményein a mélytűzű, erőteljes színfoltok válnak uralkodóvá, ahogy Kállai Ernő fogalmaz: előtérbe kerül "Czóbel művészetének legmegejtőbb értéke: a tónusok dúsan és sokrétűen ömlő, befelé sugárzó szépsége". Az arcokat elrajzolt, jelzesszerű vonások jellemzik; nincs fiziognómiai részletezés, a jellegzetes elemeket, a szem sötétjét, a tekintetet, az orr és a száj vonalát ragadja meg a művész. A sokszor névtelen női portrék, legyen a modell akár robusztus idősödő

asszony, gyermeki szépségű kislány vagy pompás meztelen fiatal nő, elvonatkoztatott, erős belső ragyogású ember-képmássá magasztosulnak. (ld. pl. *Szakácsnő* 1930, *Iffúság* 1930, *Piroskendős leány* 1934, *Madonna* 1937)

Képünkön több, áradó intenzitású színfelület feszül egymásnak a kompozíción belül: a háttér mélytűzű pirosa fekete foltokkal (ez a drapéria sok Czóbel képen visszaköszön), az erős kadmium sárga blúz, a kabátka hasonlóan domináns rózsaszíne, kis folt, de nem jelentéktelen a lány hajának sötétjében a hajkendő égő narancsszíne. Ami egybetartja őket, az az esetlegesnek tűnő vonalhálóból fölsejlő, valójában szinte szikár kompozíció. Klasszikus portré kivágással állunk szemben, a fej kissé emelt, a vállak lazán térbe fordulnak. E vad telt színek együttesét biztonsággal uralja a fiatal lány fejének határozott tömege, a lágy-fényű, tónusos arc, a szemek sötét foltja, a szabadon vállára omló haj arabeszke. Erős, megfontolt arányú felületekből épül a feszes kompozíció - " az összes képtényezőket világosan és tisztán egymás mellé csoportosító rendezkedésnek Matisse-tól hozott, ösztönös kultúrája " - jellemezte Czóbel tudatos képépítési szándékát Kállai már 1934-ben.

A.J.